GEMEENTE **NOORDENVELD**

Aan de gemeenteraad

Agendapunt:
Zaaknummer: 598161

Roden, 9 oktober 2025

Onderwerp
Vernieuwing Speelgoedmuseum Roden - Scenariostudie, keuze voor scenario 3

Programma
Werken, ondernemen en ontspannen

Programmadoelstelling
Kunst en cultuur vinden we waardevol voor onze gemeente, en dragen bij aan de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van Noordenveld.

Taakveld
Musea

Behandelend collegelid
Wethouder Alex Wekema
Wethouder Robert Meijer

In behandeling bij
Iris Bierenbroodspot

Gevraagd besluit
1. Kiezen voor scenario 3 uit de ‘Scenariostudie Vernieuwing Speelgoedmuseum’.
2. Het beschikbaar stellen van het investeringsbudget € 3.153.000 en de daaruit volgende kapitaallasten van € 131.000 mee te nemen bij de behandeling van de begroting 2026.
3. Na besluitvorming samen met het speelgoedmuseum een Plan van Aanpak op te stellen met als doel uitvoering vanaf 2026.
4. Het college te verzoeken de gevolgen van de investering voor de huur en subsidie te bekijken en passend te maken bij de nieuwe situatie.

Kern van het gevraagde besluit
1. Inleiding

Het Speelgoedmuseum Roden is al meer dan 50 jaar een icoon in de regio. Met jaarlijks circa 20.000 bezoekers behoort het tot de top tien van best bezochte musea in Drenthe. Het museum bezit bovendien de grootste collectie historisch speelgoed van Nederland. Naast de toeristische en economische waarde vervult het museum een belangrijke maatschappelijke rol, onder meer door werkervaringsplekken en educatieve programma's.

2. Huidige situatie en knelpunten

Ondanks deze sterke positie is het museum op meerdere fronten verouderd:
- Er is veel achterstallig onderhoud aan het monumentale gebouw; alle gebouwen zijn niet duurzaam.
- De vaste presentatie en inrichting van het museum zijn niet meer van deze tijd.
- Er is onvoldoende depot- en tentoonstellingsruimte en de toegankelijkheid van het museum voldoet niet aan de huidige eisen, waardoor het museum zijn museale status dreigt te verliezen.
- De maatschappelijke functie groeit, maar wordt belemmerd door het tekort aan kantoor- en overlegplekken.

Zonder ingrijpende vernieuwing voldoet het museum niet langer aan de eisen van het Museumregister Nederland, met als gevolg het verlies van haar museumregistratie en daarmee uiteindelijk sluiting.

3. Voorgeschiedenis en proces

In de raadsvergadering van 15 juli 2024 is een motie aangenomen om de renovatie van het Speelgoedmuseum niet langer uit te stellen. Op basis hiervan:
- Is in de begroting 2025 een voorbereidingskrediet opgenomen.
- Is in de begroting 2026 een initiële reservering van € 900.000 vastgelegd.

Een projectgroep bestaande uit de directeur van het Speelgoedmuseum, een externe architect/adviseur en gemeentelijke medewerkers heeft met het voorbereidingskrediet drie scenario’s uitgewerkt in een scenariostudie, zie bijlage 1.

Daarnaast heeft de directeur van het Speelgoedmuseum diverse landelijke en regionale fondsen geworven om de nieuwe inrichting en vaste tentoonstelling van het museum mee te kunnen bekostigen. Het museum heeft inmiddels ruim een miljoen euro aan toezeggingen gekregen van fondsen voor de herinrichting. De directeur heeft het museale inrichtingsbureau Perspekt Studio gevraagd om hiervoor een ontwerp te maken.

4. Beschrijving van de scenario’s

Scenario 0: Niets doen.
Deze optie is niet uitgewerkt als scenario, maar is het feitelijk wel. De gemeente voert in deze optie alleen het noodzakelijk onderhoud uit, maar investeert niet in de toegankelijkheid, de verduurzaming en de maatschappelijke functie van het museum. Het Speelgoedmuseum is momenteel onder audit van Museumregister Nederland. Als er geen aanpassingen komen aan depot- kantoor- en publieksruimten en de toegankelijkheid en veiligheid niet verbeterd wordt dan voldoet het museum niet meer aan de museumnorm en verliest het de status van geregistreerd museum. Daarmee mag het museum niet meer de museumjaarkaart voeren en is de verwachting dat het museum binnen twee jaar haar deuren kan sluiten. Als dit gebeurt, dan kan het gebouw

en terrein verkocht worden.

Voor dit scenario is geen aanvullend budget nodig.

Scenario 1: Behoud en renovatie bestaande panden.
Dit is een scenario welke alleen als vergelijk is toegevoegd. Scenario 1 lost het probleem van voldoende depot-, kantoor- en overlegruimte niet op. Er wordt wel geïnvesteerd in toegankelijkheid en duurzaamheid maar om de toegankelijkheid te waarborgen moet er expositieruimte ingeleverd worden (zaken als voldoende toiletten, een goed mindervaliden toilet en een garderobe). Ook in dit scenario is uiteindelijk het resultaat dat het museum haar deuren zal moeten sluiten, omdat ze hiermee niet voldoen aan de museumnorm. Dit scenario biedt geen toekomstbestendige oplossing.

Aanvullend benodigd budget: 1.550.000 dit bestaat uit:
- een investering van 1.472.000 (met een bijbehorende kapitaallast van 93.000).
- sloopkosten € 78.000 (wordt toegerekend aan de boekwaarde van de grond).

Scenario 2: Renovatie hoofdgebouw + gedeeltelijke sloop bijgebouw + nieuwbouw.
Scenario 2 gaat uit van een renovatie van het hoofdgebouw, een gedeeltelijke sloop en renovatie van het bijgebouw en een aanbouw bij het museum, waarmee wordt voldaan aan de museale eisen en de maatschappelijke rol. Er is wel beperkte vergroening van het plein en minder buitenruimte. Bovendien zijn de kosten hoger dan bij scenario 3.

Aanvullend benodigd budget: 3.196.000 dit bestaat uit:
- een investering van 3.109.000 (met een bijbehorende kapitaallast van 138.000).
- sloopkosten € 87.000 (wordt toegerekend aan de boekwaarde van de grond).

Scenario 3: Renovatie hoofdgebouw + volledige sloop bijgebouw + grotere nieuwbouw.
Scenario 3 gaat uit van renovatie van het hoofdgebouw, verwijdering van het gehele bijgebouw en een grotere aanbouw bij het museum. Dit scenario voldoet aan alle eisen: museaal, bouwkundig, toegankelijkheid, duurzaamheid én de maatschappelijke rol. Met als voordeel dat alle functies onder één dak komen en er meer speel- en buitenterrein wordt gecreëerd in het centrum van Roden. Ten opzichte van scenario 2 is scenario 3 financieel aantrekkelijker.

Aanvullend benodigd budget: 3.153.000 dit bestaat uit:
- een investering van 3.056.000 (met een bijbehorende kapitaallast van 131.000).
- sloopkosten € 97.000 (wordt toegerekend aan de boekwaarde van de grond)

Binnen scenario 1, 2 en 3 is rekening gehouden met het (deels) hertstraten/vernieuwen van de buitenruimte en de aanleg van groen op het speelplein.

5. Waarom kiest het college voor scenario 3?

Scenario 3 biedt een integrale en toekomstbestendige oplossing:
- Behoud museale status en optimale presentatie van de unieke collectie, inclusief een toekomstbestendig depot, voldoende expositieruimte en werkplekken.

- Versterking maatschappelijke rol: meer ruimte voor ontmoetingen, educatie en inclusie.
- Economische impuls voor Roden. Een verwachte groei naar 40.000 bezoekers per jaar.
- Verduurzaming en verbetering van de toegankelijkheid.
- Openbare ruimte wordt versterkt met een aantrekkelijk speelterrein en ontmoetingsplek.
- Samenwerking met lokale ondernemers, scholen en maatschappelijke organisaties wordt uitgebreid.

Consulterende sessie met de gemeenteraad.
Op woensdag 2 juli jl. vond een consulterende sessie plaats met de gemeenteraad. Het was een constructieve bijeenkomst waarin diverse aspecten zijn besproken en belangrijke inzichten zijn verkregen. Het college hecht grote waarde aan de uitkomsten van deze sessie en heeft deze nadrukkelijk meegenomen in de afweging om te kiezen voor scenario 3. Tijdens de sessie zijn de volgende vragen besproken:

1. Erkend de raad de noodzaak om het Speelgoedmuseum te vernieuwen op de huidige locatie, om zo de verschillende functies ervan — de presentatie van de collectie, de educatieve taak én de maatschappelijke verbindende rol — ook in de toekomst te kunnen blijven waarmaken?
Deze vraag is unaniem met ‘ja’ beantwoord door de gemeenteraad.

2. Kan de raad met de nu beschikbare informatie een keuze maken uit de voorgestelde scenario’s?
2a. Zo ja, welk scenario heeft de voorkeur van de raad voor de vernieuwing van het Speelgoedmuseum, en welke argumenten zijn hierin van belang?
2b. Zo nee, wat bent u nog meer nodig aan informatie en wanneer wilt u dit ontvangen?

Meerdere fracties spraken een voorkeur uit voor scenario 3, maar gaven aan dat aanvullende informatie op twee onderdelen noodzakelijk is om tot een definitieve keuze te komen:

1. Is verhuizing naar een alternatieve locatie een reële optie?
Verkenning verhuizing Speelgoedmuseum.
Binnen de projectgroep is, zonder specifieke locatie te benoemen, verkend of verhuizing van het Speelgoedmuseum een haalbare optie is. Hoewel deze mogelijkheid in eerste instantie interessant leek, toont bureauonderzoek aan dat verhuizing aanzienlijke beperkingen kent. Belangrijke bevindingen zijn:

Beschikbaarheid van geschikte locaties.
Er is momenteel geen geschikte locatie beschikbaar. Bestaande panden zijn in gebruik, waarbij de gemeente veelal huisvestingsverplichtingen heeft richting huidige gebruikers. Bovendien moet een alternatieve locatie geschikt zijn of geschikt worden gemaakt voor een museumfunctie.

Bereikbaarheid, zichtbaarheid en buitenruimte.
De huidige locatie is goed bereikbaar en zichtbaar en heeft een sterke herkenbaarheid. Voor het museum is een ruime buitenruimte essentieel vanwege de nadruk op buitenspelen. Dit is op alternatieve locaties niet gegarandeerd.

Bouwkundige consequenties.
Verhuizing vereist aanzienlijke investeringen in toegankelijkheid, duurzaamheid en inrichting. Daarnaast bieden alternatieve locaties vaak onvoldoende ruimte voor de realisatie van een depot.

Financiële overwegingen.
Verhuizing is financieel geen voordeliger alternatief ten opzichte van renovatie of nieuwbouw op de huidige locatie. Daarbij bestaat het risico op een daling in bezoekersaantallen, zeker in de eerste jaren. Dit komt onder andere door het mogelijk wegvallen van de aanzuigende werking van het dorpscentrum, wat afhankelijk van de nieuwe locatie blijvend effect kan hebben.

Onderzoek naar alternatief depot.
Er is onderzocht of een afzonderlijk depot buiten het centrum – bijvoorbeeld op het bedrijventerrein – realiseerbaar is. Hoewel dit op het eerste gezicht aantrekkelijk lijkt, blijkt uit berekeningen dat dit, inclusief kosten voor de grond, niet goedkoper is dan het integreren van een depot in het nieuwbouwplan (scenario 3). Bovendien brengt een externe locatie praktische nadelen met zich mee, zoals afstand en beperkte logistieke koppeling aan het museum. In scenario 3 maakt het depot integraal onderdeel uit van het museumgebouw, en is het bovendien toegankelijk voor bezoekers, wat bijdraagt aan de publieksbeleving en educatieve waarde.

2. Wat is het toekomstperspectief van het museum en kan er een meerjarenbegroting worden opgesteld?
In de bijlage is een meerjarenbegroting opgenomen, waarin het verwachte groeipad van het museum inzichtelijk is gemaakt. De begroting is mede tot stand gekomen op basis van benchmarks met vergelijkbare musea in Nederland.

Met het museum is overeengekomen dat de huur in de toekomst wordt verhoogd (de hoogte moet nog worden bepaald). Hierbij is gekozen voor een groeimodel: het museum krijgt de ruimte om, mede door de vernieuwing, haar bezoekersaantallen te laten groeien en de bedrijfsvoering te professionaliseren. Deze gefaseerde aanpak sluit aan bij de ambities van het museum en draagt bij aan een duurzaam toekomstperspectief.

6. Maatschappelijke meerwaarde en impact

Het vernieuwde museum wordt een centrale, laagdrempelige ontmoetingsplek:
- Gratis toegankelijke functies zoals het museumcafé, TIP, winkel en het speelterrein.
- Aandacht voor jongeren (speciale zolderinrichting) en ouderen (bijv. Alzheimercafé).

Het museum is meer dan alleen een plek voor tentoonstellingen: het museum wil een plek zijn voor ontmoeting en verbinding voor alle leeftijden. De vernieuwde inrichting

maakt het mogelijk om een bredere en een meer diverse doelgroep aan te trekken.

De maatschappelijke functie van het Speelgoedmuseum moet niet onderschat worden. Het museum draagt actief bij aan de werkgelegenheid in Noordenveld. Het biedt werkervaringsplekken aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, waaronder vluchtelingen en jongeren met een beperking. Ook is er ruimte voor stagiaires. Het museum biedt momenteel jaarlijks:

- 4-5 werkervaringsplekken (mensen met afstand tot arbeidsmarkt)
- 1-2 taalstageplekken voor vluchtelingen
- 10 dagbestedingsplekken voor jongeren met een beperking
- 6 stageplaatsen (VMBO, MBO, WO)

Met de vernieuwing van het museum kan deze maatschappelijke rol en de ruimte voor werkervarings- en stageplekken verder uitgebreid worden.

In de nieuwe plannen van het museum staat samenwerking centraal. Het Speelgoedmuseum werkt samen met verschillende lokale partners, zoals lokale ondernemers, maatschappelijke partners (Welzijn in Noordenveld) en scholen, om de rol van het museum verder te versterken. Door deze samenwerking te versterken en uit te breiden wordt de regionale economie nog meer gestimuleerd en kan het museum haar sociale en educatieve programma’s breder uitrollen.

7. Conclusie en advies

De scenariostudie geeft inzicht in de aanvullende investering die nodig is boven op de initiële reservering van € 900.000 in de begroting van 2026. Scenario 3 is niet alleen inhoudelijk de meest robuuste keuze, maar ook financieel gunstiger dan scenario 2. Het exacte bedrag voor de investering wordt verwerkt in de begroting 2026.

Het college adviseert de raad om in te stemmen met scenario 3 als meest haalbare en wenselijke optie voor de toekomst van het Speelgoedmuseum. Hiermee wordt een sluiting voorkomen en blijft Roden beschikken over een uniek, toekomstbestendig museum dat economisch en maatschappelijk een ankerpunt vormt voor de regio.

Inclusie (iedereen doet mee)
In scenario 3 krijgt inclusie concreet vorm via een toegankelijke entree, een bereikbaar mindervalidentoilet, verbeterde routing en een nieuwe lift. Het speelgoedmuseum streeft naar een inclusieve organisatie en onderschrijft de Code Diversiteit & Inclusie. Tentoonstellingen en activiteiten worden zo ingericht dat ze toegankelijk zijn voor een breed en divers publiek, inclusief mensen met een beperking. Ook worden visuele en auditieve toegankelijkheid verbeterd in de nieuwe inrichting.

Met de nieuwe groeps- en ontmoetingsruimte ontstaat ruimte voor activiteiten die bijdragen aan inclusie en verbinding. Daarnaast biedt het museum mogelijkheden voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en voor vluchtelingen om werkervaring op te doen.

Duurzaamheid
Naast de wettelijke eisen rondom verduurzaming en energiebesparing heeft de gemeente Noordenveld ook duidelijke doelen met betrekking tot het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed. Uiteraard wordt bij de nieuwbouw en renovatie van het speelgoedmuseum ook rekening gehouden met deze eisen, wensen en doelen. In alle scenario's, met uitzondering van scenario 0, wordt het gebouw gasloos opgeleverd en wordt de energievraag zoveel mogelijk beperkt. De benodigde energie wordt grotendeels opgewekt met zonnepanelen (PV-panelen); het resterende deel kan via het net worden aangevuld. Daarnaast wordt alle verlichting uitgevoerd in LED en worden gevels en daken geïsoleerd.

Voor dit project is inmiddels een subsidie van €176.000 toegekend via de regeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed (DUMAVA).

In scenario 3 wordt ook het bijgebouw achter op het terrein gesloopt. Dit is een duurzamere keuze dan renovatie, gezien de bouwkundige staat en inefficiënte indeling van het pand. Door de functies onder te brengen in de nieuwbouw ontstaat een efficiënter gebouw met betere routing, meer buitenruimte en zitten alle medewerkers onder één dak.

Participatie
Het Speelgoedmuseum vervult al jarenlang een sterke maatschappelijke rol als ontmoetingsplek voor mensen met uiteenlopende achtergronden. Vrijwilligers, mensen uit de dagbesteding, vluchtelingen, ouderen, jongeren en gezinnen vinden er ruimte om samen te spelen, te leren en creatief bezig te zijn. Er is structureel plek voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, taalstagiairs en medewerkers met een beperking.

In samenwerking met Stichting Welzijn in Noordenveld organiseert het museum onder meer activiteiten voor ouderen, zoals de herinneringsmand met historisch speelgoed en rondleidingen voor mensen met dementie. Ook zijn er educatieve programma's voor scholen. Sinds 2023 doneert het museum vrijkaartjes aan cliënten van de voedselbank, zodat ook mensen met een smalle beurs toegang hebben. Kortom, een breed scala aan doelgroepen is actief betrokken bij het museum, en heeft belang bij vernieuwing en uitbreiding.

Participatieproces
Na dit besluitvormingsproces worden betrokkenen en omwonenden bijgepraat over het scenario. Ook na uitwerking van het definitief ontwerp wordt deze groep geïnformeerd.

Financiën
Indien wordt gekozen voor scenario 3, dient het al in de meerjarenbegroting vanaf 2026 opgenomen investeringsbudget van € 900.000 verhoogd te worden met een aanvullend bedrag van € 3.153.000. De hieruit voortvloeiende aanvullende kapitaallasten bedragen € 131.000 per jaar. De sloop van het huidige 'bijgebouw' is functioneel noodzakelijk voor de realisatie en het gebruik van het nieuw te bouwen deel van het Speelgoedmuseum. Hoewel het te slopen gebouw niet op de exacte bouwlocatie van de nieuwbouw staat, belemmert het de uitvoering, bereikbaarheid en het toekomstige gebruik van het nieuwe

gebouw. De geraamde sloopkosten worden daarom onderdeel van de vervaardigingskosten van het nieuwe gebouw en worden geactiveerd als grondkosten. Hierop wordt niet afgeschreven, maar wel rente over gerekend.

Moet er een begrotingswijziging plaatsvinden?
Nee

Vindt er een evaluatie plaats?
Nee

Tijdpad
n.v.t.

Nadere onderbouwing
n.v.t.

Bijlage(n)
Bijlage 1. Scenariostudie 27-05-2025
Bijlage 2. Meerjarenbegroting Speelgoedmuseum

Ter inzage liggende stukken
n.v.t.

Burgemeester en wethouders van de gemeente Noordenveld,

Sebastiaan Ruddijs, secretaris/directeur Klaas Smid, burgemeester

GEMEENTE **NOORDENVELD**

No:
Onderwerp: Vernieuwing Speelgoedmuseum Roden - Scenariostudie, keuze voor scenario 3

De Raad van de gemeente Noordenveld,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van: 9 oktober 2025;

gelet op de bepalingen van de Gemeentewet,

B E S L U I T

1. Kiezen voor scenario 3 uit de ‘Scenariostudie Vernieuwing Speelgoedmuseum’.
2. Het beschikbaar stellen van het investeringsbudget € 3.153.000 en de daaruit volgende kapitaallasten van € 131.000 mee te nemen bij de behandeling van de begroting 2026.
3. Na besluitvorming samen met het speelgoedmuseum een Plan van Aanpak op te stellen met als doel uitvoering vanaf 2026.
4. Het college te verzoeken de gevolgen van de investering voor de huur en subsidie te bekijken en passend te maken bij de nieuwe situatie.

Roden, 27 oktober 2025

De Raad van de gemeente Noordenveld,

H. Huttinga, griffier K. Smid, voorzitter